

Methode Lettele

Programmaloos plannen met

Bundelvoordeel

pilot Dorpsvisie Lettele

- ◆ gemeente Deventer
- ◆ plaatselijk belang Lettele
- ◆ provincie Overijssel

1

De Nederlandse planningsmachine komt tot stilstand. De ordelijke toewijzing van functies en ruimte wordt vervangen door initiatieven geboren uit toevallige samenloop van omstandigheden. Burgers en "de markt" krijgen een belangrijker rol op het speelveld.

Hoe ver kan dat gaan? Er lijkt een grote afstand tussen onszelf en de overheid, het politiek bestuurlijke stelsel te ontstaan. De cultuur en de begrippen uit de zekere zuilenmaatschappij van de twintigste eeuw hebben hun zeggingskracht verloren. Het woord van de straat wint terrein.

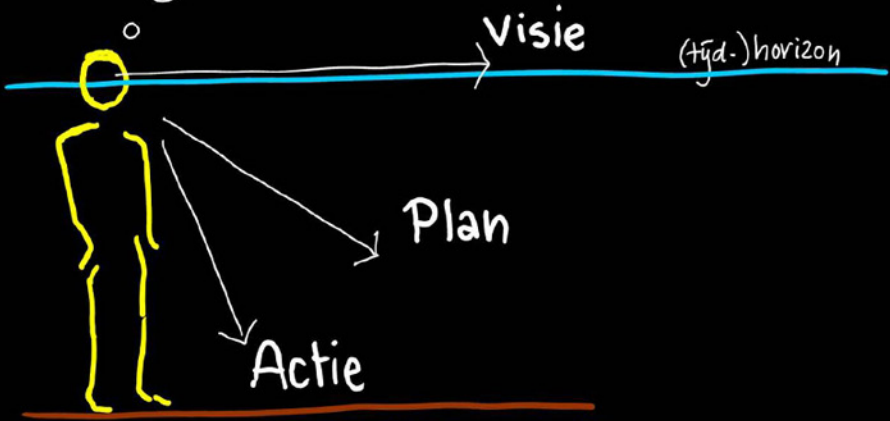
Dit vraagt om een herijking van de verhouding tussen burgers en overheid. Heeft het ruimtelijk domein daarbij nog wel het primaat voor de planning? Wat is de betekenis van het onbekende programma voor de planningscultuur?

Wat is de rol van onze overheid daarbij? Waar ligt en tot hoever reikt haar verantwoordelijkheid?

De dorpsvisie voor de langere termijn en het opstellen van een uitvoeringsagenda voor de kortere termijn voor het dorpje Lettele in de gemeente Deventer vormden de aanleiding om met open vizier naar de toekomst te kijken. Programmaloos plannen. Een onbevangen zoektocht naar waarden en belangen bij kansrijke initiatieven.

De studie is een initiatief van de gemeente Deventer en is uitgevoerd in samenwerking met BügelHajema Adviseurs uit Assen en werd mede mogelijk door bijdragen van de dorpsgemeenschap van Lettele en de provincie Overijssel.

Lettele 2.0

Context

2

- subjectief
- objectief

Lettele ligt ten oosten van Deventer omringd door het landelijk gebied van Zuid-Salland. Een eeuwenoud en rijk agrarische landschap met weteringen en landgoederen. De zelfredzame bewoners zijn al 75 jaar georganiseerd in het Plaatselijk Belang.

1.000 Inwoners en evenzoveel vrijwilligers, iedereen heeft er wel een paar taken bij. Dat maakt het mogelijk dat dit dorp een eigen zwembad heeft, een bibliotheek, tientallen verenigingen, een bloeiende basisschool en de overdekte sportaccommodatie De Spil.

Hoewel de samenstelling van de bevolking een getrouwe afspiegeling vormt van het Nederlandse gemiddelde ontkomt ook Lettele niet aan trends als vergrijzing, stagnerende woningmarkt en veranderingen in de landbouw, die boeren dwingen om te kiezen voor de wereldmarkt of een meer regionale oriëntatie in combinatie met zorg of recreatie.

Omdenken

Belangrijke trends zijn van invloed op het denken en handelen van overheden, maatschappelijk middenveld, burgers en de markt:

- + Decentralisatie en herpositionering van het openbaar bestuur: centraal wat moet, decentraal wat kan, tegen de achtergrond van verschraling van financiële mogelijkheden.
- + Waardedaling van vastgoed ten gevolge van economische omstandigheden.
- + Trek naar de stad van jongeren (sociaal kapitaal).
- + Veranderingen op de energiemarkt.

Deze en andere trends maken een proces van omdenken noodzakelijk. Op zichzelf is dat niet nieuw. Dit gebeurde bijvoorbeeld ook aan het einde van het ongebreidelde groeidenken van de jaren zestig toen na de grootschalige stedelijke ontwikkelingen als de Bijlmermeer en Hoog Catharijne de woonerven ontstonden en de cultuurhistorische waarden van onze oude binnensteden werden herontdekt (Deventer Bergkwartier).

Trends

Rijk Provincie regio?

Gemeente

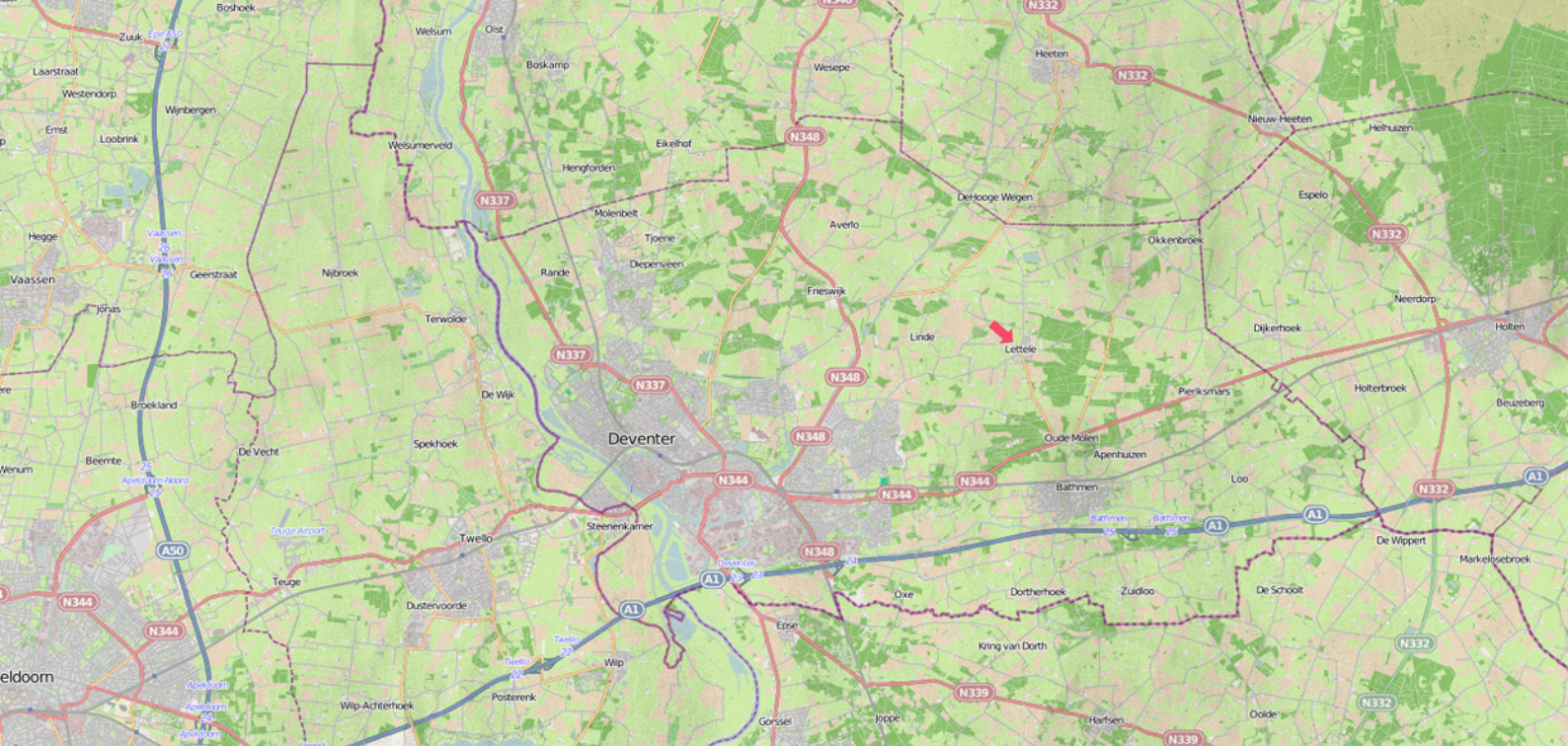
Dorp

Centraal wat moet, decentraal wat kan

Waarde verlies, behoud, ontwikkeling

Trek naar de stad

→ Identiteit & zelfredzaamheid

Actorenanalyse

3

- ◆ handdrukken methode

Welke partijen zijn zoal betrokken bij Lettele?

- + Allereerst de bewoners zelf, die zich in het Plaatselijk Belang, diverse werkgroepen en tientallen verenigingen hebben georganiseerd. Er is een werkgroep Duurzaam Lettele die onderzoekt hoe het dorp en de voorzieningen energetisch beter op eigen benen kunnen staan, en er is een werkgroep Kulturhus die zich bekommert om de ontmoetingsplekken.
- + Ondernemersvereniging Lettele met ruim 30 leden.
- + Woonstichting De Marken. Deze is speciaal belast met de uitvoering en het beheer van de volkshuisvesting op het platteland van de gemeente Deventer. Zij beheert zo'n 1.000 woningen.
- + Zorggroep Solis, deze levert (naast Carinova) zorgdiensten van wieg tot graf.
- + Rabobank Salland. Zij heeft met veel agrariërs en dorpsbewoners een zakelijke relatie in verband met het vastgoed.
- + Saxion Hogeschool - Deventer doet al geruime tijd praktijkonderzoek op het snijvlak van ruimtelijke planning en maatschappelijke ontwikkelingen.
- + Waterschap Groot Salland is verantwoordelijk voor het waterbeheer, die in dit geval ook is verbonden met de drinkwatervoorziening.
- + Stichting IJssellandschap beheert het naastgelegen landgoed Oostermaet en heeft een eeuwenlange betrokkenheid bij het welbevinden van de bewoners vanuit een samenhangende visie op de stad en het platteland.
- + Raster zet zich in voor het zelfstandig functioneren van alle leeftijdsgroepen.
- + LTO Salland vertegenwoordigt een groot aantal boeren in het gebied tussen Deventer en Raalte.

Dorpsconferentie LETTELE 2.0 21 sept 2011

LTO Salland

Rabobank Salland

Stichting Stimuland Overijssel

Stichting IJsselandschap

Woningcorporatie **DE MARKEN**

SOLIS

Waterschap Groot-Salland
zorggroep

RASTER

Saxion hogeschool

Stamm CMO

Basisschool Sancta Maria

Ondernemersvereniging Lettele

diepgaande Gesprekken

4 • verleden • heden • toekomst

Met alle partijen (actoren) zijn diepgaande gesprekken gevoerd over de betrokkenheid met de dorpsgemeenschap in het

verleden, de huidige situatie en de verwachting naar de toekomst, zeg de komende vijf jaar.

De volgende zaken vallen daarbij op:

- + De dorpsbewoners geven aan de bestaande verworvenheden en waarden te willen behouden.
- + Alle ander partijen voorzien grote veranderingen als gevolg van economische omstandigheden, terugtrekkende overheid, onbetaalbaarheid van zorg bij een vergrijzende samenleving, huisvesting van met name ouderen en aanpassingen van het landbouwbeleid in Brussel. Zij zijn zoekend naar nieuwe samenwerkingsvormen en verdienmodellen.
- + Stichting IJssellandschap staat vanuit een eeuwenlange traditie zonder meer open voor een heroriëntatie op samenhangende belangen in het landelijk gebied.
- + Vanuit het Lectoraat Gebiedsontwikkeling en Recht van de Saxion Hogescholen wordt waarschuwend gewezen op vaste verhoudingen tussen overheden en burgers. De sterk in onze cultuur verankerde rollen veranderen niet zomaar. Dat kost tijd en vertrouwen.

Aan alle gesprekspartners is gevraagd om bij de dorpsconferentie op 21 september 2011 in een paar minuten hun visie

op het verleden, heden en de toekomst te presenteren.

Basis oriëntatie

faciliteren

Ik
Zij

Wij
Wij

verantwoordelijk

Zij 'participerend
draagvlak'
Ik

vergunningen

convenanten

subsidie

nieuwe financieel/bestuurlijke arrangementen

Dorpsconferentie

5

- ◆ verkenning ruimte & tijd
- ◆ verklaringen actoren
- ◆ belangen bundelen

Op 21 september 2011 vindt in café restaurant De Koerkamp de dorpsconferentie plaats. Ongeveer 25 deelnemers uit het dorp, de gemeente (wethouder Marco Swart en ambtenaren) en het maatschappelijk middenveld zijn aanwezig.

Door drie inleiders worden algemene trends verkend op het gebied van maatschappelijk onderzoek op het platteland, planningsprocessen en openbaar bestuur en regelgeving.

Daarna komen alle bovengenoemde partijen aan het woord.

In de pauze wordt door de projectleiders van de gemeente en BügelHajema Adviseurs een gewaagde stap gezet: Partijen, waarvan het vermoeden bestaat dat ze door bundeling van belangen hun eigen doelen kunnen realiseren, worden bij elkaar gebracht.

+ Energie uit omgeving

De werkgroep Duurzaam Lettele, LTO Salland en Striching IJssellandschap onderzoeken of uit biomassa uit de directe omgeving het zwembad en de Spil (sportvoorziening) kunnen worden verwarmd.

+ Thuishuizen

Onder leiding van Woonstichting de Marken wordt in samenwerking met de vrijwilligerscentrale en de zorginstellingen ouderenhuisvesting op kleine schaal onderzocht. Aantal wooneenheden minder dan tien. Vrijwilligers worden ingezet bij de dagelijkse hulp. Wanneer het noodzakelijk is kan professionele hulp en zorg worden ingeroepen.

+ Ten aanzien van de volkshuisvesting wordt een studie opgezet naar de Trias Domestica: Is het mogelijk om het bestaande vastgoed in te zetten bij de vraag naar starterswoningen en ouderenhuisvesting? In eerste instantie door dit opnieuw te gebruiken, ten tweede door dit te herontwikkelen en daarna pas over te gaan tot nieuwbouw. Deze vraag is gebaseerd op een mogelijk toekomstig overschot aan vastgoed.

netwerk zorgverlening

vrijwilligerscentrale

thuishuizen

Bundelvoordeel

6

◆ voor wat
hoort wat

- 'kennis maken'
- zinvol?
- afstemmen vr. & aanb
- prijs & contract
- feest
- doen

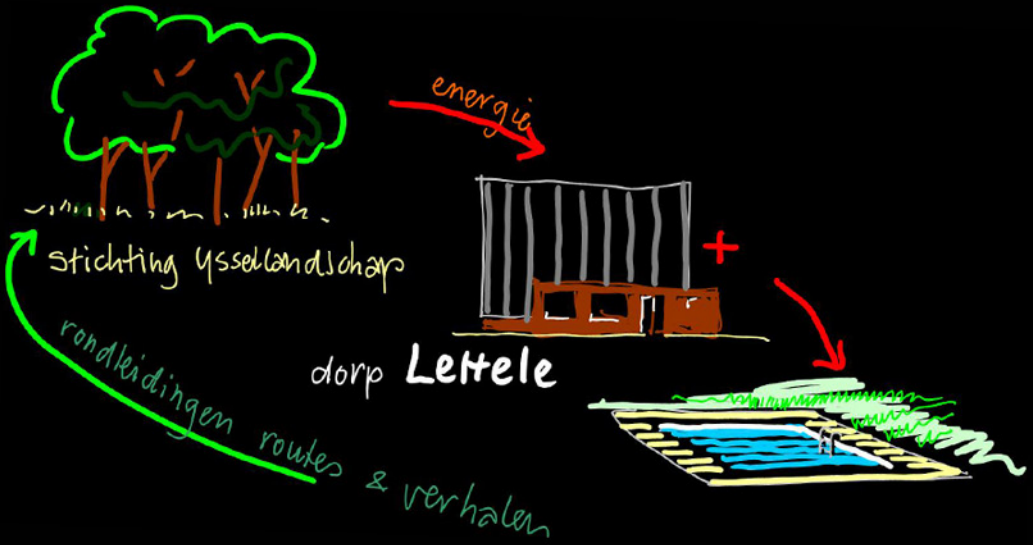
Het verse contact tussen de werkgroep Duurzaam Lettele en de Stichting IJssellandschap heeft inmiddels geleid tot een

concrete verkenning van wederzijdse belangen. Daarbij zijn de volgende stappen reeds gezet:

- + Kennismaken
Van grote betekenis is de rol van de Stichting IJssellandschap die al vele eeuwen een betrokken houding heeft bij het landelijk gebied en de open en actieve instelling van de werkgroep Duurzaam Lettele. De stichting zou het op prijs stellen als dorpsbewoners rondleidingen verzorgen op het direct naast het dorp gelegen landgoed Oostermaet. In het dorp wordt nagedacht over duurzame energieoplossingen. Voor het zwembad en de Spil is verwarming uit biomassa wellicht een optie.
- + Is er sprake van een zinvolle casus
Al snel was duidelijk dat de opbrengst aan biomassa uit het naburige landgoed Oostermaet ruimschoots de energiebehoefte zou kunnen dekken.
- + Afstemmen van vraag en aanbod
Nauwkeurig zijn eigendommen in kaart gebracht, bosbeheermethode, ligging en bereikbaarheid van zwembad en de Spil. Jaarlijkse energiebehoefte. Afschrijvingstermijnen van bestaande installaties.
- + Prijs en contractvorming
Onder professionele begeleiding is een Leader subsidieaanvraag verzorgd. Inzicht is verkregen in kosten en opbrengsten op langere termijn.

Als het werkelijk tot uitvoering komt dan:

- + Vieren dat het doorgaat
Zichtbaar maken dat er iets is bereikt. Alle betrokkenen met trots vervult.
- + Uitvoeren
Hoort zegt het voort! Maak dit initiatief tot voorbeeld voor anderen.

Dorpsconferentie

7

- ◆ Voorjaarsaanbiedingen
- (najaars overwegingen)

Reflectie

Wat zegt deze aanpak over de rollen van en de verhouding tussen overheid, maatschappelijk middenveld, burgers en de markt?

De Driehoek van Maslov

Maslov heeft de behoeften van de mens in kaart gebracht. Er zit een bepaalde volgorde in van lichamelijk welzijn, veiligheid, sociaal contact, zelfontplooiing en erkenning. Is de voorgaande behoefte niet vervuld, dan heeft het geen zin om je met de volgende bezig te houden. Ik poneer hier de stelling dat de overheid met het maatschappelijk middenveld primair verantwoordelijk is voor lichamelijk welzijn, veiligheid en het bieden van de mogelijkheid tot sociaal contact. Dit biedt een stevige basis voor het individueel en sociaal functioneren van personen.

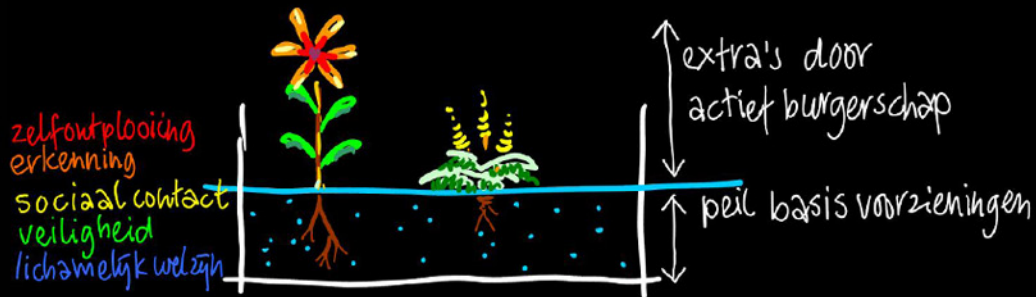
Je zou het een fundament of substraat kunnen noemen. We hebben het over een gezonde en veilige leefomgeving en ontmoetingsruimte.

Op dat substraat kunnen vele bloemen bloeien. Daar is dan de persoonlijke inzet van burgers en sociale verbanden voor nodig. Dat heeft Lettele een zwembad, talloze verenigingsactiviteiten en een samenhangende dorpscultuur opgeleverd.

De rol van de overheid

Het fundament moet actief door de overheid worden gerealiseerd en bijgehouden. Voor de extra's kan de overheid een faciliterende rol aannemen: biedt bewoners van dorpen en wijken de gelegenheid om zich te organiseren, en te helpen daar waar even een professionele hand nodig is. Trek je daarna terug en informeer op regelmatig naar de stand van zaken.

Organiseer met dorp of wijk een halfjaarlijkse ontmoeting, waar kan worden teruggekeken naar de successen en het falen. Kijk steeds twee jaar vooruit om de agenda bij te stellen. Ligt er een onderzoeksvraag? Meld daar wat je doet vanuit je primaire verantwoordelijkheid en vraag naar nieuwe initiatieven of aanpassingen aan de bestaande situatie. Betrek raadsleden bij deze ontmoetingen zodat men vanuit een kaderstellende positie toch goed op de hoogte is van de actualiteit.

zelfontplooiing
erkenning
sociaal contact
veiligheid
lichamelijk welzijn

↑ extra's door
actief burgerschap

↓ peil basis voorzieningen

'maslov'

Kitty & Andries
& Mirjam &

8

belangenmakelaars

Wat is de rol van de procesbegeleider?

Vragen. Vooral vragen. Waarom zeg je dit? Wat bedoel je daar mee? Wat wil je bereiken? Hoeveel en wat voor middelen zijn er tot beschikking?

Door het onderzoek naar de vraag achter de vraag kom je achter de werkelijke motieven en belangen. Als je die weet te combineren met belangen en motieven van anderen kun je van dromen naar denken naar doen komen. Welke competenties en begrippen passen hierbij? Verwondering en communicatie horen er in elk geval bij. Organisatievermogen en enthousiastmeren. En een beetje doorzetten natuurlijk.

Deze rol zou je Belangenmakelaar kunnen noemen.

LETTELE
het EINDE !

Opdrachtgever / Michaela van Oostveen, gemeente Deventer

Contactpersoon / Kitty Schoorlemmer-Horevoorts, gemeente Deventer
/ Liesbeth Engelsman, provincie Overijssel

Projectleiding / Andries van den Berg, BügelHajema Adviseurs

Vormgeving / Marijn Menger, BügelHajema Adviseurs

LETTELE
een dorp waar pit is zit

